

Usminket om forspillet til 9. april 1940

bok

**Britain & Norway in the
Second World War**
Redigert av Patrick
Salmon
London: HMSO

En usminket beskrivelse av
forspillet til 9. april.

Boken har sitt utspring i en konferanse som fant sted i Oxford i slutten av september 1991. 25 av konferansedeltagerne har bidratt til boken, og over halvparten er norske, mange med personlige erfaringer fra krigen. Denne britisk-norske gruppen er en velbalansert blanding av historikere og tidligere offiserer, hvilket bidrar til å gi fremstillingen perspektiv, realisme og mangfold. Det hele er sydd sammen av Patrick Salmon fra University of Newcastle-upon-Tyne. Bak boken ligger en imponerende faglig tyngde, og den er blitt et dyptpløyende referansedokument – men la ikke det skremme noen. Boken er uhyre interessant, faktisk spennende. Feilgrep og suksess blir åpenhjert diskutert og belyst fra begge sider. Språket, også de norske innleggene er på engelsk, har endel militære faguttrykk, men heller ikke det bør skremme noen.

Fremstillingen begynner ved utbruddet av den annen verdenskrig og gir en usminket beskrivelse av forspillet før 9. april og krigen i Norge. Vi får en grundig beskrivelse av det norsk-britiske politiske og militære samarbeid. Etterretningstjenesten, Kompani Linge og spesialoperasjoner har fått egne kapitler, og til slutt gjennomgås operasjonene i Finnmark 1944–45 og den endelige frigjøring av Norge.

Handelsflåten

Som et av de minste allierte land var det ikke alltid lett for Norge å forhandle med det verdensomspennende Storbritannia. Vårt trumfkort var handelsflåten, den fraktet livsviktige forsyninger og ga samtidig London-regjeringen økono-

misk uavhengighet. Slik kunne vi betale for en effektiv marine og for et flyvåpen som var nest størst av de okkuperte lands flystyrker i Storbritannia. Bare det polske flyvåpen var større. Den militære innsatsen på avdelingsnivå utviklet seg til et lykkelig og effektivt samarbeid. Den norske politiske besluttsomhet var mer nølende, især i åpningsfasen. Det er patetisk å lese at to topp moderne norske motortorpedobåter ikke fikk delta under evakueringen fra Dunkerque, tiden da Storbritannia sto alene mot Hitlers Wehrmacht. Senere ble våre flyvere sendt til Canada mens de var gull verd i England. Polakker, tsjekkoslovakere og besetninger fra andre okkuperte land gikk inn i RAFs flyavdelinger og deltok senere i slaget om Storbritannia, mens den norske ledelse var mer opp-tatt av å etablere egne enheter. Generelt må man beundre den tålmodighet som britene la for dagen.

Boken har en spesiell misjon i dag. Dessverre ser det ut til at samholdet i FN slår sprekker, kanskje lider verdensorganisasjonen samme skjebne som Folkeforbundet etter den første verdenskrig. Kanskje blir vår fred og frihet igjen avhengig av maktbalansen mellom de større land. Da kan det være på tide å friske opp våre forbindelser med Storbritannia. La oss ikke glemme at det norsk-britiske samarbeid under den annen verdenskrig var preget av åpenhet og gjensidig respekt.

Øverstkommanderende for de allierte landstyrker i Norge under frigjøringen, general Sir Andrew Thorne, var kanskje den fremste representanten for britisk militært samarbeid. Sitt avskjedsbrev til Thorne avslutter Einar Gerhardsen slik: «De forlater i dag et land som følger dyp takknemlighet til Dem og til det land de representerer. Vi vil aldri glemme hva vi skylder Storbritannia.» Til overmål ble Thorne senere bedt om å komme tilbake som rådgiver under gjenoppbyggingen av vår hær.

WERNER CHRISTIE